Cymraeg Mewn Arfer Proffesiynol 1
ECAD4020-C
2025-26

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant
University of Wales Trinity Saint David
Yr Athrofa Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

Darlith 16:
Beth ydy "Tric a Chlic"?
5.2.2026

Peniarth .cymru
RHAGOR iaith
CANOLFAN GWASANAETHAU CYMRAEG
WELSH LANGUAGE SERVICES CENTRE

n.evans@pcydds.ac.uk

1

Heddiw, byddwn ni'n:

- trafod "darllen" yn nghyd-destun y dosbarth Cyfnod Sylfaen;
- ystyried sut mae plentyn yn dysgu darllen;
- edrych ar Gam 1 rhaglen ddarllen "Tric a Chlic".

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant University of Wales Trinity Saint David | Yr Athrofa Centre for Education Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

2

Datblygu sgiliau Darllen

Dylid ystyried yn holistaidd y pedwar datganiad sy'n nodi'r hyn sy'n bwysig yn y Maes hwn. Golyga hyn y dylid archwilio gwahanol ieithoedd mewn perthynas â'i gilydd, yn ogystal â sgiliau gwrando, siarad, **darllen** ac ysgrifennu. Golyga hyn hefyd y dylid ystyried dysgu am a thrwy lenyddiaeth fel rhywbeth sy'n cyfrannu at holl agweddau dysgu am ieithoedd. Mae'r datganiadau yn cefnogi a chadarnhau'i gilydd. Gyda'i gilydd maen nhw'n cyfrannu at wireddu pedwar diben y cwricwlwm.

Llywodraeth Cymru (2020) Canllawniau Cwricwlwm i Gymru. Ar gael ar: https://hwb.gov.wales/api/storage/e5aad94a-d71a-471d-a869-6fa8bde9837e/canllawiau-cwricwlwm-i-gymru-070220.docx Gymru

3

Ydych chi'n cofio … pam bod darllen i ddisgyblion y Cyfnod Sylfaen yn yn bwysig?

- Mae'n gyfle i fodelu **sut** mae darllen.
- Modelu beth yw darllen da. (Mae'n sgíl sy'n rhaid ei hymarfer)
- Cyfle i gyflwyno geiriau / ymadroddion / idiomau newydd.
- Ffordd dda o ddatblygu sgiliau Gwrando.
- Ffordd dda o ddatblygu sgiliau Llafaredd.
- Ffordd dda o drafod a datblygu syniadau newydd.
- Ffordd dda o gyflwyno testunau newydd.

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant University of Wales Trinity Saint David | Yr Athrofa Centre for Education Addysg i Gymru | Education for Wales www.athrofa.cymru

4

Datblygu sgiliau darllen unigol…

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David
Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales
www.athrofa.cymru

5

Mae deall ieithoedd yn allweddol i ddeall y byd o'n hamgylch.

Cymraeg/Saesneg

Cam cynnydd 1	Cam cynnydd 2	Cam cynnydd 3	Cam cynnydd 4	Cam cynnydd 5
Rwy'n gallu gwahaniaethu seiniau, chwarae â seiniau a thrin seiniau o fewn fy amgylchedd yn ogystal ag o fewn geiriau. Rwy'n dechrau gwahaniaethu ffonemau yn glywedol mewn gwahanol safleoedd. Rwy'n gallu adnabod a dilyn gwybodaeth ddarluniadol a/neu gwybodaeth lafar, a chyfarwyddiadau aml-gam am bynciau cyfarwydd ac arferion.	Rwy'n gallu gwrando ar, deall a chyfathrebu ystyr cyffredinol yr hyn rwy'n ei glywed. Rwy'n gallu gwrando ar, deall ac adalw'n ddiweddarach yr hyn rwyf wedi'i glywed. Rwy'n gallu deall gwybodaeth am amrywiaeth o bynciau, gan adnabod y prif bwyntiau. Rwy'n gallu deall ac ymateb i ystod o gwestiynau a chyfarwyddiadau aml-gam mewn amrywiaeth o gyd-destunau cyfarwydd ac anghyfarwydd.	Rwy'n gallu gwrando ar, deall, ac adalw yn ddiweddarach mewn mwy o fanylder, ystyr cyffredinol yr hyn rwyf wedi'i glywed. Rwy'n gallu gwrando ar a deall gwybodaeth am amrywiaeth o bynciau, gan grynhoi'r prif bwyntiau. Rwy'n gallu gwrando ar, adnabod a defnyddio ciwiau i ddeall ystyr cyffredinol a syniadau sydd ymhlyg.	Rwy'n gallu deall a dadansoddi ystyr cyffredinol a syniadau sydd ymhlyg.	Rwy'n gallu deall a gwerthuso'r hyn rwy'n ei glywed a'i ddarllen mewn gwahanol gyd-destunau ar draws amrywiaeth eang o iaith.

139

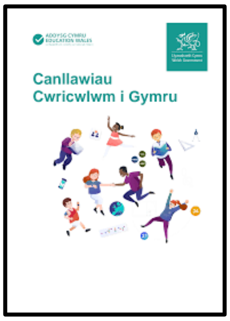

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David
Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales
www.athrofa.cymru

6

Rwy'n gallu mwynhau rhannu llyfrau a deunyddiau darllen a'u trin fel darllenydd. Rwy'n gallu defnyddio unedau sain o amrywiol feintiau er mwyn dysgu darllen. Rwy'n gallu segmentu a chyfuno.	Rwy'n gallu defnyddio cyfatebiaethau graffem-ffonem wrth ddarllen. Rwy'n gallu defnyddio ystod o strategaethau i ddarllen gyda rhugledd ynyddol. wy'n gallu darllen wahanol destunau gan defnyddio ystod o trategaethau i bennu styr.	Rwy'n gallu darllen testunau gan ddewis strategaethau sy'n rhoi'r mwyaf o gymorth i mi eu deall. Gallai'r strategaethau hyn gynnwys gweithio ar draws fy ieithoedd. Rwy'n gallu cymharu gwahanol bethau rwy'n eu darllen.	Rwy'n gallu darllen ystod o destunau gan ddewis strategaethau i'w deall nhw ac i wella fy mynegiant a chyfathrebu. Rwy'n gallu defnyddio ystod o strategaethau i grynhoi, syntheseiddio a dadansoddi gwybodaeth er mwyn deall testunau'n fanwl.	Rwy'n gallu defnyddio ystod o strategaethau i adnabod a rhagfynegi ystyr ar draws ystod eang o destunau, a thrwy hyn gyfoethogi fy mynegiant a chyfathrebu.

140

Rwy'n gallu deall fod perthynas un-i-un rhwng y gair ysgrifenedig a'r gair llafar. Rwy'n dechrau datblygu fy ngwybodaeth o gyfatebiaeth graffem-ffonem. Rwy'n dechrau adnabod a darllen geiriau aml eu defnydd.	wy'n gallu adnabod odweddion gwahanol thau o destunau a efnyddio iaith briodol i arad amdanyn nhw. wy'n gallu darganfod a efnyddio gwybodaeth o vahanol ddeunyddiau rwyf yn eu darllen.			

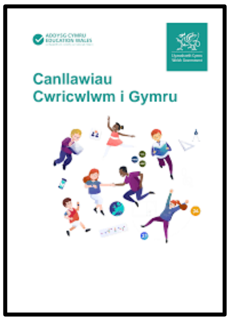

Fframwaith Sgiliau Trawsgwricwlaidd

Fframwaith Llythrennedd

Llinyn	Elfen	Cam cynnydd 1	Cam cynnydd 2	Cam cynnydd 3
Darllen	**Ymwybyddiaeth ffonolegol a ffonemeg**	Rwy'n gallu gwahaniaethu seiniau, chwarae â seiniau a thrin seiniau o fewn fy amgylchedd ac o fewn geiriau.		
		[illegible] cyflythrennu, sillafau, a rhannu dechrau a diwedd gair er mwyn dysgu darllen.		
		Rwy'n dechrau gwahaniaethu ffonemau rwy'n eu clywed mewn gwahanol safleoedd, *e.e. seiniau cychwynnol, llafariaid canol, seiniau terfynol mewn geiriau llafar*.	Rwy'n gallu cyfuno ffonemau yn awtomatig ac yn dawel.	
		Rwy'n dechrau datblygu'r hyn rwy'n ei wybod am gyfatebiaeth graffemau (llythrennau ysgrifenedig)–ffonemau (seiniau llafar).	Rwy'n gallu defnyddio cyfatebiaethau graffem–ffonem wrth ddarllen.	
		Rwy'n dechrau cyfuno ffonemau wrth ddarllen ar goedd.		
		Rwy'n gallu mynegi ffonemau pan rwy'n gweld y graffemau cyfatebol.		

Another important aspect of listening is the ability to distinguish the sounds in words. Children need to be able to hear the different elements of a word such as syllables or phonemes.

Distinguishing between these sounds will allow a child to eventually blend and segment words.

These listening skills form the basis of phonological awareness and without this, a child will struggle to learn to read.

Geiriau: Eleanor Johnson

https://www.teachearlyyears.com/learning-and-development/view/learning-to-listen

9

Ydych chi'n cofio'r gweithgareddau hyn?

Pwysigrwydd sgiliau gwrando …

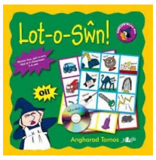

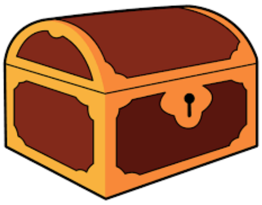

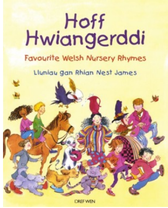

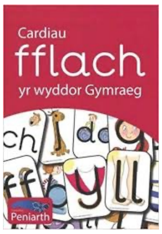

Ewch i nôl …

10

Beth ydy rhaglen ddarllen ffoneg synthetig?

- Mae rhaglen ddarllen ffoneg synthetig yn addysgu'r cysylltiad rhwng y sain a'r llythyren weledol. **Mae'n rhaglen ddarllen bur.**
- Wedi dysgu rhai seiniau mae modd cyfuno (blendio) ar gyfer darllen gair / geiriau.
- Yn yr un modd, mae medru segmentu (torri) geiriau i bob sain unigol yn bwysig.
- Mae ynganu cywir yn rhan annatod o'r rhaglen.

Ar hyn o bryd, mae rhaglen ddarllen ffoneg synthetig yn cael ei hadnabod fel un o'r dulliau mwyaf effeithiol o addysgu darllen a sillafu i ddisgyblion ifanc.

11

Beth ydy manteision defnyddio rhaglen ddarllen ffoneg synthetig "Tric a Chlic"?

- Mae rhaglen "Tric a Chlic" yn rhaglen **drefnus** a **chyflawn** sydd yn datblygu ar wybodaeth flaenorol a ddysgwyd.
- Mae'n rhaglen gyflym: mae'n symud o un elfen i'r llall yn gyflym iawn.
- Mae rhaglen "Tric a Chlic" yn rhoi'r cyfle i'r disgyblion ddatblygu eu sgiliau ffonolegol, sef adnabod a defnyddio seiniau mewn geiriau. Wrth i'w deallusrwydd ffonolegol gynyddu mae eu gallu i ddarllen geiriau mwy cymhleth yn cynyddu.
- Mae asesu cynnydd yn digwydd yn naturiol yn rhan o'r rhaglen.

Awdures: Eirian Lloyd Jones

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant University of Wales Trinity Saint David | Yr Athrofa Centre for Education Addysg i Gymru | Education for Wales www.athrofa.cymru

12

Beth ydy manteision defnyddio rhaglen ddarllen ffoneg synthetig "Tric a Chlic" (parhâd)?

- Mae'n rhaglen sy'n rhoi'r cyfle i ddisgyblion ifanc iawn ddatblygu sgiliau **darllen**, **sillafu** ac **ysgrifennu**.
- Mae'r rhaglen yn rhoi cyfle i'r disgyblion fagu hyder mewn darllen a sillafu drwy sesiynau dosbarth cyfan (yn ddyddiol) a sesiynau grŵp ffocws (yn wythnosol).
- Mae'r rhaglen yn rhoi sylfeini cadarn ar gyfer datblygu sgiliau llythrennedd disgyblion.
- Mae'n sefydlu patrwm ar gyfer grwpiau darllen (trafod llyfrau, a.y.y.b.) i'r dyfodol.

Awdures:
Eirian Lloyd Jones

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant
University of Wales Trinity Saint David
Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales
www.athrofa.cymru

13

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant
University of Wales Trinity Saint David
Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales
www.athrofa.cymru

14

Adnoddau: Cam 1

Cofiwch barhau i ddarllen straeon gyda'r disgyblion yn rheolaidd.

Sesiwn dosbarth cyfan

- Bydd y disgyblion yn eistedd gyda'i gilydd wrth iddynt ddechrau dilyn rhaglen "Tric a Chlic".
- Bydd y sesiynau dosbarth yn digwydd YN DDYDDIOL.
- Bydd y sesiynau dosbarth yn 5 - 10 munud o hyd (yn unig).

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant University of Wales Trinity Saint David | Yr Athrofa Centre *for* Education Addysg i Gymru | Education for Wales
www.athrofa.cymru

Diwrnod 1

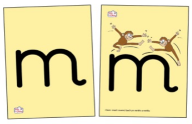

- Y sain heddiw ydy ... (heb y cerdyn)
- Yr athro'n dweud y sain gan annog y disgyblion i ddweud y sain gan ddefnyddio lleisiau gwahanol (ceg yn barod)
- Gwneud y symudiad corfforol
- Dangos y llythyren a'r symbyliad,e.e. m-m-mwnci
- Yna, troi'r cerdyn: Pa sain?
- Ffurfio'r llythyren

Diwrnod 2

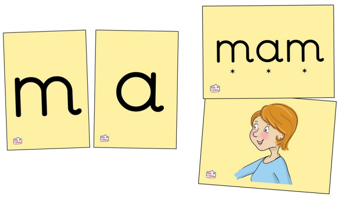

- Ydych chi'n cofio? Pa sain? Adolygu.
- Y sain heddiw ydy ...
- Yr athro'n dweud y sain gan ddefnyddio lleisiau gwahanol (ceg yn barod)
- Gwneud y symudiad corfforol
- Dangos y llythyren a'r symbyliad, e.e.. a-a-afal
- Yna troi'r cerdyn: pa sain?
- Ffurfio'r llythyren – ymarfer ar y bwrdd gwyn
- Syllu ar y sêr – cyfuno seiniau, e.e. m+a+m = mam
- Pwy ydy hi?
- Bysedd – Pa sain? Segmentu seiniau.

Diwrnod 3

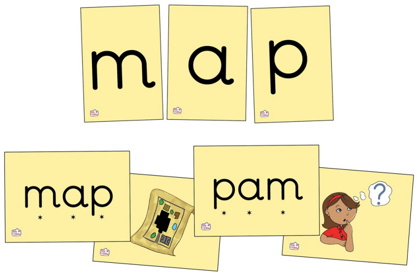

- Ydych chi'n cofio? Pa sain? (x2) Adolygu.
- Y sain heddiw ydy ...
- Yr athro'n dweud y sain gan ddefnyddio lleisiau gwahanol
- Gwneud y symudiad corfforol
- Dangos y llythyren a'r symbyliad, e.e.. p-p-pen
- Yna troi'r cerdyn: pa sain?
- Ffurfio'r llythyren – ymarfer ar y bwrdd gwyn
- Syllu ar y sêr – cyfuno seiniau, e.e. m+a+p = map / p+a+m = pam
- Pwy ydy hi? Beth ydy hwn? Beth mae hi'n holi?
- Bysedd – Pa sain? Segmentu seiniau.

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant University of Wales Trinity Saint David | Yr Athrofa Centre *for* Education Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

17

Cynnwys y sesiwn dosbarth cyfan

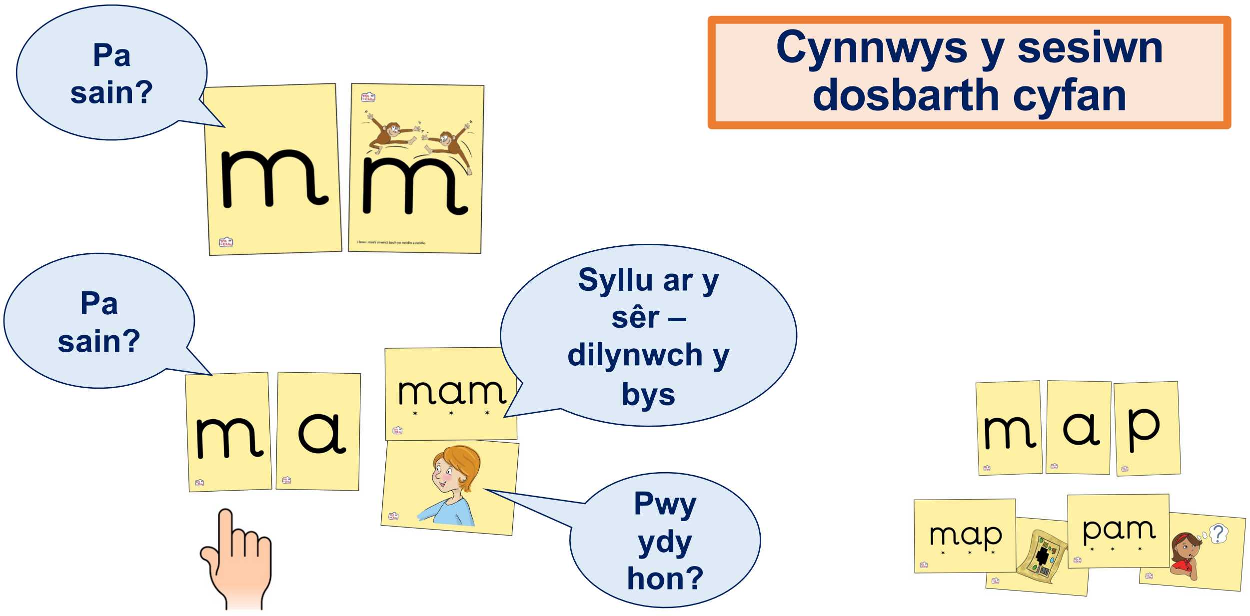

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant University of Wales Trinity Saint David | Yr Athrofa Centre *for* Education Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

18

CAM 1

Y Lefelau

(geiriau c-ll-c, *cytsain - llafariad - cytsain*)

Dyma'r drefn o gyflwyno'r llythrennau:

Melyn	m-a-p-h-t-e-c-r + y
Glas	th-n-b-g-w-l-o-s
Gwyrdd	ch-d-i-ll-u
Pinc	j-f-dd-ff-rh
Llwyd	acen grom
Lelog	Treigliadau ng/ph/mh/nh

Dechrau arni …

https://youtu.be/VBoQgs3rsNw

https://youtu.be/TEnthSCF7nA?si=MdcE7NHUuPwC3Sv3

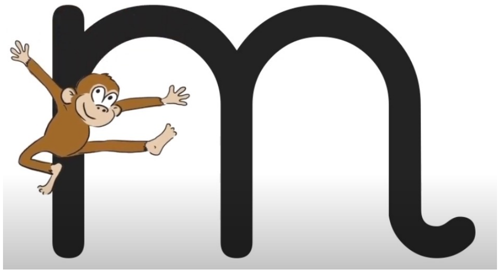

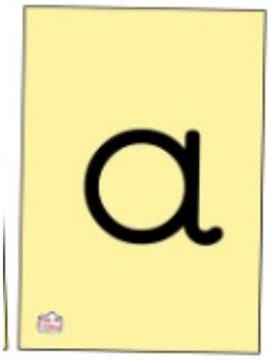

Defnyddio'r cynllun …

Camau datblygiad	Sut mae'r cynllun yn gweithio?
SESIWN DOSBARTH CYFAN:	
1.	Sesiwn dosbarth – cyflwyno llythrennau, un llythyren ar y tro. Dysgu ynganu. Adnabod y llythyren. Ffurfio'r llythyren yn gywir, e.e. yn yr awyr.
2.	Defnyddio'r cardiau "Syllu ar y sêr" Dysgu darllen geiriau: m-a-m Disgyblion i ddangos 3 bys i gyfleu tri swn / tair sain
3.	Dysgu mwy o seiniau yn ddyddiol er mwyn medru darllen mwy o eiriau.

Sesiwn grŵp ffocws

- Bydd y disgyblion yn cael eu rhannu i grwpiau yn unol â'u gallu darllen.
- Mewn dosbarth, efallai bydd tri Grŵp Melyn, 1 Grŵp Glas ac 1 Grŵp Gwyrdd.
- Bydd y sesiynau grŵp yn para am dua 20 munud.

Pa sain?
c a r t
p m
Clywed seiniau mewn geiriau
c r a
Beth ydych chi'n ei glywed fan hyn?
t p m m
c a r
Chwythu un i ffwrdd
Syllu ar y sêr
mat
pam
mam
Beth ydy hwn? (llun)
Dilynwch y bys
Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant
University of Wales Trinity Saint David
Yr Athrofa
Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales
www.athrofa.cymru

23

Eich tro chi ….
Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant
University of Wales Trinity Saint David
Yr Athrofa
Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales
www.athrofa.cymru

24

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant
University of Wales Trinity Saint David
Yr Athrofa Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales
www.athrofa.cymru

25

Defnyddio'r cynllun …

Camau datblygiad	Sut mae'r cynllun yn gweithio?
SESIWN GRWP:	
1.	Atgyfnerthu sain y llythrennau. (Gellir defnyddio 'Cardiau Ymarfer Seiniau').
2.	Adeiladu geiriau 3 llythyren (cytsain-llafariad-cytsain) Trafod y sain gyntaf / sain olaf / sain ganol.
3.	Symud seiniau – e.e. car = cap
4.	Darllen a sillafu geiriau.
5.	Darllen grwp / pâr – Llyfrau geiriau Tric a Chlic
6.	Darllen stribedi.

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant
University of Wales Trinity Saint David
Yr Athrofa Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales
www.athrofa.cymru

26

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant University of Wales Trinity Saint David | Yr Athrofa Centre for Education Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

27

Adnoddau Cam 2

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant University of Wales Trinity Saint David | Yr Athrofa Centre for Education Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

28

Dyna chi dric
CAM 2
Am le grêt
Anti Ani
Ble wyt ti'n byw?
Cynan y ceiliog
Tyfu
Pants!
Pa un?
Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David
Yr Athrofa
Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales
www.athrofa.cymru

29

Adnoddau: Cam 3
chwaer
llaeth
traeth
dail
blod/au
Tric a Chlic 3
I'r ffair
Moi y ci
Beic newydd
Huw
I'r dref
Carwyn y babi
Dylan Deinosor
Yn yr ardd
Ar lan y môr
Ydy'r haul yn ein cadw'n gynnes?
Oes chwaer gyda ti?
Wyt ti'n hoffi darllen llyfrau?
Pa gemau wyt ti'n hoffi chwarae?
Pa rif sy'n dod ar ôl saith?
ffrwyth
ein
mae
sied
oed
cog/in/io
Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David
Yr Athrofa
Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales
www.athrofa.cymru

30

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant University of Wales Trinity Saint David | Yr Athrofa Centre *for* Education Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

31

Munud i feddwl .

Trowch at eich partner ...

Beth ddysgoch chi heddiw?

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant University of Wales Trinity Saint David | Yr Athrofa Centre *for* Education Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

32